

Transformació Digital de l'Educació a l'Era de la Intel·ligència Artificial: Una Revolució Imparable

**Cristina Valls Bautista
Josep Holgado Garcia
Luis Marqués Molías
Mireia Usart Rodríguez**

L'edició del present text ha estat possible gracies a la implicació de diferents institucions
Lo edición del presente texto ha sido posible gracias a la implicación de diferentes instituciones
The edition of this text has been possible thanks to the involvement of different institutions

INSTITUCIONS ORGANIZADORES
INSTITUCIONES ORGANIZADORAS / ORGANIZING INSTITUTIONS

INSTITUCIONS COL•LABORADORES
INSTITUCIONES COLABORADORAS / COLLABORATING INSTITUTIONS

Transformació Digital de l'Educació a l'Era de la Intel·ligència Artificial: Una Revolució Imparable

CRISTINA VALLS BAUTISTA

JOSEP HOLGADO GARCIA

LUIS MARQUÉS MOLÍAS

MIREIA USART RODRÍGUEZ

Dykinson, S.L.

No está permitida la reproducción total o parcial de este libro, ni su incorporación a un sistema informático, ni su transmisión en cualquier forma o por cualquier medio, sea éste electrónico, mecánico, por fotocopia, por grabación u otros métodos, sin el permiso previo y por escrito del editor. La infracción de los derechos mencionados puede ser constitutiva de delito contra la propiedad intelectual (art. 270 y siguientes del Código Penal).

Diríjase a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necesita fotocopiar o escanear algún fragmento de esta obra. Puede contactar con Cedro a través de la web www.conlicencia.com o por teléfono en el 917021970/932720407

Este libro ha sido sometido a evaluación por parte de nuestro Consejo Editorial

Para mayor información, véase www.dykinson.com/quienes_somos

©Los autores

Madrid, 2024

Editorial DYKINSON, S.L.

Meléndez Valdés, 61 - 28015 Madrid

Teléfono (+34) 915442846 - (+34) 915442869

e-mail: info@dykinson.com

<http://www.dykinson.es>

<http://www.dykinson.com>

ISBN: 978-84-1070-801-3

DOI: 10.14679/3500

Preimpresión:

New Garamond Diseño y Maquetación, S.L.

ÍNDICE

TRANSFORMACIÓ DIGITAL DE L'EDUCACIÓ A L'ERA DE LA INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL: UNA REVOLUCIÓ IMPARABLE	7
<i>Cristina Valls Bautista, Josep Holgado Garcia, Luis Marqués Molías y Mireia Usart Rodríguez</i>	
WEARABLES: UNA EINA TRANSFORMADORA DE L'EDUCACIÓ FÍSICA?.....	11
<i>Patricia Almira López, Oriol Nadal Solanas i Luis Marqués Molías</i>	
MODELOS EDUCATIVOS UNIVERSITARIOS CON USO DE TECNOLOGÍA: UNA REVISIÓN DE LA LITERATURA.....	21
<i>Josep Calafell, Lara Martin-Vicario, Ramon Palau y Javier Bustos</i>	
EL PROJECTE EDUCLIMAD: LA TECNOLOGIA COM A FACILITADORA DE LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA EN MATÈRIA DE CANVI CLIMÀTIC	37
<i>Gisela Cebrián Bernat i Núria Monterde Miralles</i>	
TutorIA: LA INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL A L'AULA D'FP	47
<i>Núria Ferré-Huguet i Narcís Almena Zarcero</i>	
¿ES IMPORTANTE LA TEMPERATURA DEL AULA?	55
<i>Gabriela Fretes y Ramon Palau</i>	
LA AUTOPERCEPCIÓ DE LA COMPETENCIA DIGITAL DOCENTE Y SUS POSIBILIDADES EN EL CONTEXTO EMERGENTE DE LA INTELIGENCIA ARTIFICIAL.....	63
<i>Melody García Correa, María Julia Morales González y Mercé Gisbert Cervera</i>	

L'ÚS DE LA INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL PER LA GENERACIÓ D'IMATGES EN UN TALLER TRANSDISCIPLINARI DE DISSENY D'ESPAIS EDUCATIUS	75
<i>Mariona Genís Viñals</i>	
EDUCATION IN POST-PANDEMIC CONTEXT: A CASE OF CENTRAL SWEDEN.....	89
<i>Konstantin Golpayegani y Soleiman Mohammadi Limaei</i>	
HERRAMIENTAS DE IA GENERATIVA: USO Y APROPIACIÓN PARA LA FORMACIÓN DOCENTE	107
<i>Fabián González Araya y Roxana Rebolledo Font de La Vall</i>	
LA BARRERA ENTRE DOCENTS I INVESTIGACIÓ EDUCATIVA: UN REPTE COMÚ.....	121
<i>Montse Guinovart-Pedescoll y Ramon Palau</i>	
INTEGRATING SMARTPHONE-BASED SENSORS FOR STRUCTURAL HEALTH MONITORING IN ENGINEERING EDUCATION	131
<i>Syedmilad Komarizadehasl, Mahyad Komary, Jose Turmo, Fidel Lozano y Ye Xia</i>	
INTELIGENCIA ARTIFICIAL Y GAMIFICACIÓN EN EDUCACIÓN. REVISIÓN SISTEMÁTICA.....	141
<i>Oana Gabriela Lautaru y Beatriz Lores-Gómez</i>	
¿CÓMO EL RECONOCIMIENTO DE EMOCIONES PUEDE AYUDAR AL DOCENTE EN EL AULA?	151
<i>Cèlia Llurba y Ramon Palau</i>	
¿ES EL MOMENTO DE LA PERSONALIZACIÓN DEL APRENDIZAJE? RETOS Y OPORTUNIDADES DEL USO DE LA INTELIGENCIA ARTIFICIAL	161
<i>David López-Villanueva, Raúl Santiago y Ramon Palau</i>	
LA RESSENYA DE LECTURA ACADÈMICA EN VÍDEO. UN ESTUDI EN LA FORMACIÓ DOCENT	175
<i>Àlicia Martí-Climent, Aina Reig i Carmen Rodríguez-Gonzalo</i>	

REPERCUSSIONS DE LA COVID-19 EN L'ESTUDI DE LES MATEMÀTIQUES DELS ALUMNES DE BATXILLERAT DE L'ESCOLA ANDORRANA. EFECTES DEL CANVI METODOLÒGIC DELS SEUS PROFESSORS	185
<i>Adoració Medina-Albós, Yolanda Colom Torrens y Núria Rosich Sala</i>	
XARXES PROFESSIONALS DE CONEIXEMENT PER CREAR MICROCERTIFICACIONS	201
<i>Mònica Moreno y Jordi Planella</i>	
AVALUACIÓ DE L'ACOMPANYAMENT DOCENT EN PROJECTES MAKER: DESENVOLUPAMENT I APLICACIÓ D'UNA RÚBRICA.....	213
<i>Oriol Nadal Solanas, Mireia Usart Rodríguez y Cristina Valls Bautista</i>	
DESAFÍOS DE LA INTELIGENCIA ARTIFICIAL GENERATIVA EN LA EDUCACIÓN DE NIVEL MEDIO SUPERIOR	223
<i>Teresa Ordaz Guzmán, Teresa Guzmán Ordaz y Leticia Pons Bonals</i>	
DISEÑANDO EL FUTURO EN EDUCACIÓN. LA TRANSFORMACIÓN DIGITAL DE LOS CENTROS CATALANES: STATUS QUO	233
<i>Núria de Pedro González</i>	
METODOLOGÍAS ACTIVAS EN LA FORMACIÓN INICIAL DOCENTE: EL APRENDIZAJE-SERVICIO COMO ESTRATEGIA DE ÉXITO PARA LA MEJORA DE LA INCLUSIÓN	251
<i>Marta Queralt-Romero, Raul López-Vilar, Tania Molero-Aranda, José Luis Lázaro-Cantabrana y Mercè Gisbert-Cervera</i>	
LA INTEGRACIÓ DE LES TECNOLOGIES DIGITALS A L'APRENENTATGE BASAT EN PROJECTES.....	265
<i>Aïda Ralda Baiges, José Luis Lázaro Cantabrana y Josep Holgado Garcia</i>	

DISEÑO DE RUTAS PARA EL APRENDIZAJE ADAPTATIVO DE IDIOMAS CON INTELIGENCIA ARTIFICIAL GENERATIVA CONVERSACIONAL	279
<i>Roxana Rebolledo Font de la Vall y Fabián González Araya</i>	
EL PORTAFOLIS COM A EINA PEL DESENVOLUPAMENT DE LA COMPETÈNCIA DIGITAL DOCENT	295
<i>Anna Sánchez-Caballé, María Ángeles Llopis-Nebot, Sara Buils, Francesc M. Esteve-Mon, Gracia Valdeolivas-Novella, Virginia Viñoles-Cosentino</i>	
NOMADS: DOCUMENTAL TRANSMEDIA PRODUCIDO EN UN CENTRO DE SECUNDARIA	307
¿QUÉ OCURRE EN EL AULA? CÓMO LA INTELIGENCIA ARTIFICIAL PUEDE AYUDAR AL PROFESORADO	321
<i>Oihane Unciti, Antoni Martínez-Ballesté y Ramon Palau</i>	
¿CÓMO PUEDE LA INTELIGENCIA ARTIFICIAL POTENCIAR LA EFICIENCIA EN LA GESTIÓN DEL CONOCIMIENTO Y EL APRENDIZAJE EN LAS EMPRESAS?.....	331
<i>Natalia Tusquellas, Ramon Palau y Raúl Santiago</i>	

LA RESSENYA DE LECTURA ACADÈMICA EN VÍDEO. UN ESTUDI EN LA FORMACIÓ DOCENT

Alicia Martí-Climent

Universitat de València, Espanya

Aina Reig

Universitat de València, Espanya

Carmen Rodríguez-Gonzalo

Universitat de València, Espanya

DOI: 10.14679/3548

Resum

Aquesta recerca aborda l'ús del vídeo amb finalitats didàctiques per a la millora de l'aprenentatge lingüístic i literari en els futurs docents, en relació amb les lectures acadèmiques. Es tria el gènere discursiu de la videoressenya i es mostra com el canvi de format respecte de la versió analògica es converteix no sols en una variant tècnica sinó també discursiva, que cerca noves formes de divulgació o de gestió social del coneixement. La recerca explora aquests canvis en un corpus de 814 videoressenyes elaborades a partir d'una intervenció didàctica, l'objectiu de la qual és crear comunitats de lectura professional entre iguals, amb alumnat del grau de Magisteri (E. Infantil i E. Primària) i del màster de Professorat d'Educació Secundària de la Universitat de València. L'anàlisi mostra els diferents tipus d'acostament al gènere, resultat de les diferents maneres d'enfocar la mediació lectora per part dels estudiants i les estratègies que fan servir pel que fa a la lectura d'elaboració de coneixements en didàctica de la llengua i la literatura. La recerca valida la pertinència de la proposta com a instrument de creació de comunitats lectores professionals i, alhora, com a eina d'alfabetització acadèmica i mediàtica i de desenvolupament de la competència comunicativa.

Abstract

This research addresses the use of video for didactic purposes to improve linguistic and literary learning in future teachers, in relation to academic readings. It chooses the discursive genre of the video review and shows how the change of format with respect to the analogue version becomes not only a technical but also a discursive variant, which seeks new forms of dissemination or social management of knowledge. The research explores these changes in a corpus of

814 video reviews elaborated from a didactic intervention, whose objective is to create communities of professional reading among peers, with students of the Teaching Degree (Preschool and Primary Education) and Master's Degree in Secondary Education Teaching at the Universitat de València. The analysis shows the different types of approach to the genre, resulting from the different ways of approaching reading mediation by the students and the strategies they use in terms of reading for the elaboration of knowledge in language and literature didactics. The research validates the relevance of the proposal as an instrument for the creating professional reading communities and, at the same time, as a tool for academic and media literacy and the development of communicative competence.

Paraules clau

Alfabetització acadèmica, mediació lectora, videoressenya, formació de docents

Keywords

Academic literacy, reading mediation, video review, teacher training

1. INTRODUCCIÓ

Des de fa temps, el vídeo és present en l'ensenyament. Diversos estudis n'avalen el potencial educatiu (Ballesteros-Regaña, 2013; Cabero, 2007; Cabero & Barroso, 2016; Cebrián, 2005 i Salinas, 1992, entre d'altres) amb una àmplia gamma de funcions didàctiques, d'entre les quals destaquem les següents: transmissor d'informació, instrument motivador, eina de construcció de coneixement, instrument d'avaluació i eina de recerca, de formació i perfeccionament del professorat.

D'acord amb Ballesteros-Regaña (2013), la funcionalitat didàctica del vídeo depèn de com l'inserim en un procés formatiu, una inserció condicionada per l'estratègia metodològica que s'adopta. La innovació i la millora de les pràctiques educatives mitjançant les tecnologies depèn del bon ús en l'aplicació didàctica que se'n fa (Martí-Climent, 2022).

Cassany i Urrutia (2023) exploren l'ús del vídeo que fan els docents. Els seus resultats aporten indicis de la penetració progressiva del vídeo a l'aula i constaten "l'establiment generalitzat a l'aula de la visualització de vídeos d'altri, l'avenç progressiu de la gravació discent i la presència inferior i tímida de vídeos docents" (Cassany i Urrutia, 2023, p. 18).

La gravació de vídeos discents, que assoleix el 33%, ha de ser "entesa com a pràctica real, amb audiència i *feedback* autèntics, ofereix més potencialitats d'aprenentatge, en ser un cicle comunicatiu complet" (Cassany i Urrutia, 2023, p. 19).

La recerca que presentem se centra en aquest tipus de vídeos, elaborats per discents com a producte d'una intervenció que combina diverses funcions didàctiques. Hem

optat per plantejar l'ús del vídeo per a crear un circuit comunicatiu entre iguals: cada estudiant o grup d'estudiants és emissor, en primer lloc, d'una videoressenya de lectura acadèmica i destinatari dels vídeos elaborats pels companys, per a crear una comunitat d'intercanvi de lectures i del coneixement après en aquesta tasca. En el nostre cas, el vídeo s'utilitza com un instrument per a transmetre i generar informació entre iguals, com a estratègia per a motivar l'alumnat i com a instrument d'avaluació.

La nostra proposta adopta un plantejament sociocultural, que situa en primer pla la interacció de l'individu, en aquest cas estudiants de Magisteri i del Màster de Professorat de Secundària, és a dir, futurs docents de diferents etapes educatives, amb el mitjà social i cultural, això és, creant comunitats de lectura professional entre iguals. A més, cal destacar que l'acció que es desenvolupa en aquest context contribueix a l'alfabetització acadèmica dels futurs docents, atès que la proposta pretén desenvolupar el criteri lector en relació amb les lectures especialitzades. Finalment, la proposta contribueix a l'alfabetització mediàtica dels estudiants, ja que gira entorn de l'ús del vídeo en el context acadèmic i els futurs docents es converteixen en emissors i destinataris de la informació que creï la comunitat de lectura professional. Tot això es materialitza en la constitució de comunitats de lectura professional entre iguals. És a dir, els futurs docents llegeixen obres relacionades amb el seu àmbit professional i hi reflexionen amb la comesa de poder informar, aconsellar i recomanar als seus companys mitjançant un circuit comunicatiu en format de vídeo. Aquest circuit comunicatiu els situa com a emissors i també com a destinataris. La presència de l'igual com a destinatari de la videoressenya és clau en la construcció de l'aprenentatge, i, seguint Vygotsky, podríem afirmar que el desenvolupament cognitiu es produeix durant la realització d'aquesta activitat específica.

2. OBJECTIUS DE LA RECERCA

Tota la recerca parteix de la indagació sobre la manera com els estudiants enfoquen la tasca de mediació lectora entre iguals i les estratègies que fan servir, quan es tracta de lectura acadèmica, mitjançant la videoressenya com a gènere discursiu.

En sintonia amb el problema exposat, els objectius de la recerca són els següents:

- Caracteritzar les videoressenyas de lectura acadèmica com a gènere discursiu elaborat per discents i diferenciar-ne els principals tipus (divulgatives i acadèmiques).
- Analitzar les videoressenyas divulgatives elaborades pels discents i establir les característiques de les diferents maneres d'enfocar la mediació lectora.
- Analitzar les videoressenyas acadèmiques elaborades pels discents i establir les característiques de les diferents maneres d'enfocar la mediació lectora.

- Indagar les estratègies dels estudiants pel que fa a la lectura d'elaboració de coneixements en didàctica de la llengua i la literatura.
- Validar la proposta didàctica com a instrument de creació de comunitats lectores professionals i, alhora, com a eina d'alfabetització acadèmica i mediàtica i com a eina de desenvolupament de la competència comunicativa.

3. METODOLOGIA

Aquesta recerca està concebuda com un estudi instrumental de casos (*instrumental case studies*), a partir d'una intervenció didàctica comuna, amb una multiplicitat d'evidències sobre el fenomen en estudi (*cumulative case study*) (Hamilton & Corbett-Whittier, 2013, citat en Cohen et al., 2018) que pretén proporcionar validesa a l'anàlisi en la mesura que el contrast de les dades analitzades sota un mateix conjunt de categories permet extreure'n regularitats (Martínez Miguélez, 2006).

3.1. Descripció del context

Durant sis cursos acadèmics (des del curs 2017-2018 fins al 2022-2023), es va dur a terme una intervenció didàctica amb estudiants del Grau de Mestre/a d'Educació Infantil, del Grau de Mestre/a d'Educació Primària i del Màster de Professorat d'Educació Secundària de la Universitat de València. Concretament hi van participar 1.088 estudiants de 26 grups diferents de tres assignatures de grau (de tercer i quart curs) i de dues de màster.

Taula 1. Assignatures implicades en el projecte.

Assignatura	Cicle universitari
Aprentatge de la Lectura i l'Escriptura	Grau de Mestre/a d'Educació Primària
Desenvolupament d'Habilitats Comunicatives en Contextos Multilingües	Grau de Mestre/a d'Educació Primària
Planificació de la Llengua i la Literatura	Grau de Mestre/a d'Educació Infantil
Aprentatge i Ensenyament de la Matèria de Llengua i Literatura	Màster de Professorat d'Educació Secundària
Complements de Formació Disciplinària	Màster de Professorat d'Educació Secundària

3.2. La intervenció didàctica

El plantejament metodològic de la proposta es realitza en un doble pla, el del docent i el de l'estudiant, i distingeix tres moments diferents en el desenvolupament

de la tasca: un abans, un durant i un després. En primer lloc, en l'*abans*, es troba la planificació del docent de l'activitat d'ensenyament-aprenentatge i la planificació posterior de la tasca per part de l'estudiant. En el *durant té lloc la realització per part de l'estudiant i, en paral·lel, l'assessorament del docent. El després* inclou l'avaluació per part de tots dos. Aquesta distinció d'etapes subratlla la importància del procés i contribueix a fixar l'atenció en cadascuna de les accions associades a cada moment de la seqüència de treball.

Des de la perspectiva del docent, la planificació consisteix en l'elaboració de la consigna dirigida als estudiants i de la selecció de lectures d'especialitat entre les quals l'estudiant tria (en el cas de les videoressenyas acadèmiques, dirigides al coneixement d'obres de referència) i dels temes (en el cas de les videoressenyas divulgatives, dirigides al coneixement del repertori de la literatura infantil i juvenil). Quan la tasca arriba a l'aula, el professor situa l'activitat incidint-ne en el plantejament comunicatiu, és a dir, el doble destinatari del producte, que són els companys i el professor. En aquest moment, s'inicia el cicle de l'alumne, que també consta d'un abans, un durant i un després.

Durant l'*abans*, l'estudiant tria el llibre o el tema de la seva videoressenya (segons si es tracta d'una videoressenya acadèmica o divulgativa, respectivament), es documenta, llegeix en profunditat el llibre o el repertori de llibres triat i prepara la videoressenya. La preparació de la videoressenya implica tant l'elaboració del text (el guió literari), com alguns aspectes del guió tècnic, el qual conté l'escenari, la llum, les imatges, etc. En aquesta fase és essencial la representació mental de la tasca, ja que la manera de procedir estarà mediada per la manera com l'estudiant ha entès la tasca. Si la idea que s'ha representat és reproductiva, associada a una visió descontextualitzada i a un treball rudimentari que només té en compte la finalitat escolar de ser avaluat pel docent, el resultat de l'activitat consistirà en un resum més o menys detallat del contingut del llibre o una exposició d'un catàleg reduït de títols. Per contra, si s'ha captat el sentit comunicatiu, social i constructiu de la tasca, sabrà que haurà de llegir per als altres i per a compartir amb ells la lectura i el coneixement que s'hi deriva.

El *durant* de l'estudiant té a veure amb l'elaboració de la videoressenya: ha de gravar la seva exposició, la qual cosa implica revisions diverses fins que l'oralització satisfaci l'emissor, ja que la primera gravació no sol ser la bona, tampoc en el cas d'oradors amb una certa experiència. L'estudiant també ha d'editar la seva exposició, incorporant-hi *títols, cites i imatges que acompanyen el text oral. Aquesta edició també és objecte de revisions diverses fins que el resultat final s'aproximi a les expectatives de l'autor. En aquesta part del procés cobra protagonisme l'avaluació formativa.*

En el tercer moment, el *després*, es posa en marxa la comunitat discursiva com a tal, ja que l'estudiant divulga el seu treball perquè sigui accessible als iguals mitjançant la publicació del vídeo –restringit a la comunitat de l'aula o en obert–. Al seu torn, aquest estudiant es converteix en destinatari dels vídeos dels seus companys, que visualitzarà durant un període de temps establert, per a poder emetre finalment la seva valoració

sobre els llibres que li han interessat més entre les videoressenyas que ha mirat i escoltat. Durant tot aquest procés, el professor té el paper d'assessor.

Finalment, quan el cicle de l'estudiant ha acabat, el professor pot accedir als resultats de la comunitat lectora creada, és a dir, les videoressenyas i les valoracions, i acostar-se així a la recepció de les lectures per part de l'alumnat. Des de la perspectiva de la docència, això permet entendre com llegeixen els estudiants, quins són els seus criteris de selecció i de valoració de les lectures –recomanades pels professors en el cas de les videoressenyas acadèmiques o triades lliurement en el cas de les divulgatives– i com s'apropien de convencions bàsiques de l'àmbit acadèmic en el qual es desenvolupa la seva formació com a futurs docents.

Les ressenyas plantegen cinc objectius bàsics: comprendre el text, analitzar-lo en profunditat, seleccionar la informació rellevant segons el públic al qual es dirigeixi, reelaborar i transformar el coneixement, condició *sine qua non* per a poder fer una lectura crítica, i valorar la importància de l'obra en relació amb un panorama bibliogràfic més ampli. La videoressenya, a més, exigeix ser capaç de comunicar oralment i de manera efectiva l'anàlisi de la lectura i les idees que es desprenen. Aquesta efectivitat exigeix tenir en compte la situació de comunicació i els destinataris, és a dir, la participació en la comunitat lectora professional mitjançant una aportació rellevant i d'interès per als iguals.

3.3. El corpus

El corpus d'aquest treball està format pels productes de la intervenció didàctica explicada. Són videoressenyas de lectures acadèmiques, elaborades pels discents, sobre la bibliografia especialitzada de les matèries cursades (taula 1). Es tracta d'un ampli corpus, de 814 vídeos (taula 2), que ens ha permès caracteritzar com entenen els discents el gènere discursiu de la videoressenya i com s'acosten a les lectures acadèmiques.

Taula 2. Corpus analitzat.

Curs	Nombre de videoressenyas
2017-2018	99
2018-2019	132
2019-2020	108
2020-2021	120
2021-2022	128
2022-2023	227
Total	814

3.4. Les fases de la recerca

Després de l'exploració a l'aula de les diferents possibilitats del gènere, en un primer estudi del corpus (Martí et al., 2021) vam caracteritzar l'aproximació que fan els discents a la videoressenya com a gènere discursiu. No es tracta només d'un canvi de format del paper al vídeo, sinó que la videoressenya esdevé una variant discursiva amb trets propis en què resulta necessari crear una situació comunicativa adequada per a la finalitat perseguida i, a més, els recursos del vídeo (oralitat, gestualitat, moviment, plans, subtitulació, etc.) es posen al servei del tipus d'enunciador i de destinatari.

Així mateix, vam establir dos tipus de videoressenyas elaborades pels discents: les videoressenyas acadèmiques (VA) i les videoressenyas divulgatives (VD). La finalitat marca la diferència entre ambdues, alhora que té implicacions comunicatives importants. Les videoressenyas acadèmiques persegueixen construir i compartir el coneixement sobre obres acadèmiques de la didàctica de llengües, mentre que les divulgatives se centren en la formació de criteri sobre el repertori de literatura infantil que els futurs docents utilitzaran a les seves aules (Martí-Climent et al., 2021).

Posteriorment, en una segona fase del treball (Martí et al., 2022) es va aprofundir en l'anàlisi del corpus de videoressenyas divulgatives (43), una variant que només es va treballar en l'assignatura de *Planificació de la Llengua i la Literatura del Grau de Mestre/a d'Educació Infantil* durant tres cursos acadèmics (del 2018-2019 al 2020-2021). Aquest estudi va permetre classificar les videoressenyas divulgatives elaborades pels discents del Grau de Mestre/a d'Educació Infantil en tres tipus: videoressenyas *booktubers*, que imiten clarament els productes audiovisuals de difusió de contingut publicats en les principals plataformes de *streaming*; videoressenyas acadèmiques, en les quals es reconeixen les característiques convencionals d'aquesta mena de pràctiques universitàries amb la introducció d'efectes propis del mitjà audiovisual (muntatge, concatenació de plans, incrustació d'imatges i elements gràfics, etc.), i un tercer tipus, anomenat videoressenyas híbrides, que mostren un clar vessant lúdic però inspirat en formats televisius, d'animació o de ficció audiovisual.

Paral·lelament, una altra anàlisi del corpus es va centrar en les videoressenyas acadèmiques (771), realitzades des del curs 2017-2018 fins al 2022-2023 tant en el grau de Magisteri de Primària com en el Màster de Professorat de Secundària. L'anàlisi qualitativa realitzada va permetre la distinció de dos grans tipus d'aproximació a la lectura especialitzada per part dels discents: les videoressenyas reproductives i les videoressenyas crítiques, establertes a partir de quatre categories que desglossen la macrocategoria de la posició del lector (el docent en formació) com a mediador: a) la presentació de la lectura i del seu autor, b) la selecció de continguts, c) els criteris de recomanació, i d) la construcció del discurs (Martí et al., 2024).

En Martí-Climent et al. (2023), s'hi destaca l'interès de la proposta didàctica de la videoressenya des del punt de vista de l'alfabetització acadèmica i mediàtica dels

estudiants i del desenvolupament de la competència comunicativa. També s'hi exposa la importància de la retroalimentació entre la intervenció docent, la innovació i la recerca en aquest cas per a crear comunitats lectores professionals (Martí et al., 2023).

4. EVIDÈNCIES DE L'IMPACTE

Els resultats de les diferents fases de la recerca duta a terme (Martí-Climent et al., 2021, 2022, 2023, 2024), mostren el potencial de la videoressenya sobre lectures acadèmiques per a l'ensenyament, com a forma de participació en una comunitat discursiva d'iguals que permet una visió socialitzadora de la lectura.

En les videoressenyas divulgatives, els estudiants adopten la funció de futurs mediadors de literatura infantil a les aules, no de les seves aficions lectores. L'anàlisi realitzada posa en relleu la funció que s'atribueix a la literatura a les aules d'E. Infantil. Hi destaca la importància concedida a l'educació en valors o a l'educació emocional per davant de criteris de qualitat literària. El valor moralitzador de la literatura en la configuració de l'imaginari de nens i nenes és un tret inherent a la literatura infantil des dels seus començaments. En la selecció de temes hi ha valors propis de la societat actual, com la diversitat individual o familiar, els refugiats o la coeducació, i altres presents en la literatura de tots els temps, com la por al desconegut o la manera d'afrontar la mort. La selecció d'obres entorn d'un mateix tema afavoreix el contrast i la formació de criteri entorn de les obres triades.

En les videoressenyas acadèmiques, els estudiants presenten les lectures d'especialitat als seus iguals. En les reproductives, els estudiants realitzen una presentació lineal dels continguts (estructura i resum), sense selecció, i una valoració i recomanació genèrica, no justificada o poc fonamentada. Per exemple, alguns estudiants fan referència a la utilitat del llibre per a la formació docent o per a l'exercici docent, però sense cap raonament, simplement per a complir amb la tasca acadèmica demanada.

En canvi, en les videoressenyas acadèmiques de tipus crític, s'hi observa una tria dels continguts més representatius de la lectura duta a terme, que té en compte la importància de la informació seleccionada, i s'hi exposen les raons per a llegir el llibre ressenyat (tipus de lector, tema, etc.), al mateix temps que es projecta la lectura cap a la realitat dels ressenyadors, els futurs docents i actuals estudiants universitaris. Per exemple, en la recomanació, una estudiant apel·la a la vigència dels principis en què se sustenta l'obra, analitza en quin sentit cal entendre-la (avisa de les males interpretacions) i suggereix la seva lectura perquè “no os dejará indiferentes” (VA-G05), o bé la següent estudiant recomana el llibre perquè “se presentan muchos artefactos que son muy innovadores y que nos pueden ser muy útiles para aplicar en nuestras clases y además no solo me parece interesante por todo el contenido que plantea el libro sino por todos los *links* y todos los

recursos que nos ofrece para investiguemos y para que indagemos en aquello que nos llame más la atención” (VA-M03).

Així doncs, les videoresenyas acadèmiques de tipus reproductiu acostumen a dedicar la major part del temps a resumir el contingut de la lectura sense cap caràcter valoratiu. En aquest sentit, els ressenyadors no adopten el paper de mediadors ni es comprometen amb la funció crítica de les videoresenyas, excepte en la recomanació final.

La nostra recerca mostra la necessitat de treballar a l'aula perquè es passi de l'estratègia reproductiva del contingut a la transformació del coneixement (Bereiter i Scardamalia, 1987) i a l'apropiació de la situació retòrica (comprensió del gènere i de la finalitat comunicativa atribuïda). El vídeo permet nous escenaris socials per a la lectura acadèmica, que cal aprofitar en l'ensenyament, ja que l'augment de l'experiència dels estudiants com a ressenyadors els proporciona més profunditat en el coneixement disciplinar i els obliga a desenvolupar recursos lingüístics més complexos (Martí-Climent et al., 2024; Paladines-Paredes i Aliagas, 2021b).

Aquestes evidències de l'impacte de la proposta didàctica de l'ús del vídeo per a la realització de ressenyas de lectures acadèmiques en la educació posen de manifest l'interès de mantenir-la i de continuar investigant sobre l'aplicació d'aquesta proposta a l'aula.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Ballesteros-Regaña, C. (2013). El vídeo en la enseñanza y la formación. A J. Barroso & J. Cabero (Coords.). *Nuevos escenarios digitales: Las tecnologías de la información y la comunicación aplicadas a la formación y desarrollo curricular* (pp. 167-186). Pirámide.
- Bereiter, C., & Scardamalia, M. (1987). *The psychology of written composition*. Erlbaum.
- Cabero, J. (2007). La investigación en el ámbito de la tecnología educativa. A J. Cabero (Coord.). *Tecnología educativa* (pp. 249-261). Mc-Graw-Hill.
- Cabero, J., & Barroso, J. M. (2016). El vídeo educativo. A J. Sánchez Rodríguez, J. Ruíz Palmero, & M. Gómez García (Coords.). *Tecnologías de la comunicación y la información aplicadas a la educación* (pp. 81-90). Síntesis.
- Cassany, D., & Urrutia, M. (2023). Les (noves) vides del vídeo. *Resercl. Revista de la Societat d'Ensenyament i Recerca del català com a llengua estrangera*, 4, 4-21. <https://doi.org/10.31009/resercl.2023.01>
- Cebrián, M. (2005). Vídeo y educación I: Los vídeos educativos versus vídeos didácticos. A M. Cebrián (Coord.). *Tecnologías de la información y comunicación para la formación de docentes* (pp. 83-92). Pirámide.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education*. Routledge.

- Ibarra, N., & Ballester, J. (2016). Booktrailer en Educación Infantil Primaria: Adquisición y desarrollo de las competencias comunicativa, digital y literaria a través de narrativas digitales. *Digital Education Review*, 30, 76-93.
- Martí-Climent, A. (2022). El vídeo en la enseñanza. Una aproximación a la visión del profesorado. A E. E. Aveleyra & M. A. Proyetti Martino (Coords.). *Escenarios y recursos para la enseñanza con tecnología: Desafíos y retos* (pp. 521-534). Octaedro.
- Martí-Climent, A., & Garcia-Vidal, P. (2020). *DidàcTICs. Projectes de llengua i literatura per a l'aula de Secundària*. Bromera.
- Martí-Climent, A., Reig, A., & Rodríguez-Gonzalo, C. (2021). La videorreseña y la creación de comunidades lectoras en la formación inicial de docentes. *Tonos Digital*, 41, 1-28.
- Martí-Climent, A., Reig, A., & Rodríguez-Gonzalo, C. (2022). Las videorreseñas y la formación de maestros como mediadores de literatura infantil. A A. Asiáin Ansorena & M. V. López-Pérez (Coords.). *Multimodalidad y didáctica de las literaturas* (pp.177-198). Graó.
- Martí-Climent, A., Reig, A., & Rodríguez-Gonzalo, C. (2023). Les comunitats de lectura professional com a eina de formació mitjançant les videoressenyés. *Reserclle. Revista de la Societat d'Ensenyament i Recerca del català com a llengua estrangera*, 4, 62-83. <https://doi.org/10.31009/reserclle.2023.04>
- Martí-Climent, A., Reig, A., & Rodríguez-Gonzalo, C. (2024). Alfabetización académica y socialización de la lectura mediante videorreseñas en la formación de docentes. *Ocnos. Revista de Estudios sobre Lectura*, 23(1). https://doi.org/10.18239/ocnos_2024.23.1.386
- Paladines-Paredes, L. V., & Aliagas, C. (2021a). Booktuber: Lectura en red, nuevas literacidades y aplicaciones didácticas. *EDMETIC*, 10(1), 58-72. <https://doi.org/10.21071/edmetic.v10i1.12234>
- Paladines-Paredes, L. V., & Aliagas, C. (2021b). Videorreseñas de booktubers como espacios de mediación literaria. *Ocnos*, 20(1), 38-49. https://doi.org/10.18239/ocnos_2021.20.1.2489
- Salinas, J. (1992). *Diseño, producción y evaluación de videos didácticos*. Universitat de les Illes Balears.